

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN HỮU THẮNG

**PHƯƠNG HƯỚNG DẠY HỌC BÀI TÁC GIA
NGUYỄN ÁI QUỐC-HỒ CHÍ MINH TRONG CHƯƠNG
TRÌNH NGỮ VĂN TRUNG HỌC PHỔ THÔNG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - NĂM 2010

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Thế kỉ XXI là thế kỉ của những cuộc cách mạng khoa học kĩ thuật, hội nhập và phát triển. Trước hoàn cảnh đó, để bắt kịp xu thế phát triển chung của thế giới, của thời đại, một yêu cầu cấp bách đang đặt ra đối với nền giáo dục nước ta là phải không ngừng đổi mới, hiện đại hoá cả về nội dung và phương pháp dạy học. Nhà trường là nơi giúp cho từng cá nhân, mỗi công dân thay đổi triệt để quan niệm và phương pháp dạy học của mình cho phù hợp với yêu cầu của thời hiện đại - thời đại mà mỗi con người phải năng động, tích cực sáng tạo.

Trong thực tế, giảng dạy văn học sử ở nhà trường phổ thông nói chung và dạy các bài học về tác gia nói riêng còn nằm trong quỹ đạo của lối dạy học cũ không phát huy được năng lực học tập của học sinh. Giảng dạy theo phương pháp thuyết giảng hay thông báo một chiều chỉ thích ứng với nền nông nghiệp và công nghiệp cách đây hàng chục thế kỉ. Khi tri thức nhân loại còn ít, yêu cầu của giáo dục lúc đó chỉ cần những con người " *thừa hành và thừa hành sáng dạ*" chứ không phải là con người năng động sáng tạo, biết giải

quyết những vấn đề do thực tiễn đặt ra, biết tự tìm kiếm việc làm như hiện nay. Với bài văn học sử về tác gia văn học, lượng kiến thức nhiều, khó và mới nên giáo viên chủ yếu sử dụng phương pháp thuyết trình. Dạy thuyết trình thì kết quả đánh giá tùy thuộc vào khả năng tái hiện lượng kiến thức nhiều hay ít theo lời giảng của giáo viên hay theo sách giáo khoa, khả năng sáng tạo của học sinh không có cơ hội để phát triển. Lối dạy này sẽ ảnh hưởng rất nhiều đến chất lượng giảng dạy của giờ văn.

Đối với các bài văn học sử về tác gia văn học, làm thế nào để học sinh không thờ ơ với bài giảng, hứng thú say mê tìm hiểu và phát huy được tính sáng tạo? Làm thế nào để rèn luyện năng lực tự nghiên cứu, tự hoạt động trên văn bản của học sinh? Vì vậy có phương hướng dạy học hợp lý các bài này sẽ giúp các em hình thành năng lực tự nghiên cứu, tự hoạt động trên văn bản là việc làm cần thiết, sát thực đúng với xu thế đổi mới phương pháp dạy học, đáp ứng mục tiêu giáo dục như Nghị quyết II của Ban Chấp hành Trung ương khoá VIII đã ghi: "*Đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục đào tạo, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện nếp tư duy sáng tạo của người học.*" Định hướng được như trên, chúng tôi lựa chọn nghiên cứu đề tài này với những lí do sau:

1.1 Bài học về tác gia là kiểu bài tiềm ẩn nhiều yếu tố. Nó không chỉ bao gồm kiến thức về cuộc đời, con người và sự nghiệp văn chương mà nó còn là kiến thức về các thể loại, nhiều lĩnh vực, quan điểm, tư tưởng, thành tựu, nội dung, nghệ thuật và phong cách sáng tác của nhà văn. Hay nói cách khác, bài học về tác gia chứa đựng một dung lượng lớn kiến thức, thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau (bao gồm cả kiến thức khái quát và kiến thức cụ thể). Mặt khác, còn nhiều kiến thức trùng lặp, giờ học lại thiên về cung cấp kiến thức nên hiệu quả giờ học không cao.

1.2. Chủ tịch Hồ Chí Minh là anh hùng của dân tộc, danh nhân văn hoá thế giới, là lãnh tụ vĩ đại của nhân dân Việt Nam. Người còn là một nhà văn lớn, là người "*mở đường cho nền văn học mới của giai cấp vô sản*" (**Hà Minh Đức**). Hậu thế đã được thừa hưởng từ Người một khối lượng tác phẩm đồ sộ với nhiều thể loại, nhiều phong cách, được viết bằng nhiều thứ tiếng khác nhau. Những sáng tác ấy có giá trị vô cùng quan trọng trong việc giáo dục tinh thần yêu nước, tình cảm cách mạng và lòng tự hào dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam. Không những thế nó còn góp phần đưa văn học Việt Nam đi vào quỹ đạo chung của văn học cách mạng thế giới với tư cách là bộ phận hợp thành. Đồng thời, thơ văn của Bác còn giải quyết đúng đắn và kịp thời các vấn đề dân tộc và thời đại.

1.3. Trong chương trình Ngữ văn ở nhà trường phổ thông hiện nay, Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh vẫn là tác giả được lựa chọn và giảng dạy với tư cách là tác gia lớn của nền văn học Việt Nam. Vì thế thực hiện luận văn này, ngoài ý nghĩa phục vụ học tập, chúng tôi còn muốn cung cấp một phương hướng dạy học bài học về tác gia một cách khoa học và hợp lí để tất cả những người quan tâm đến ngành giáo dục có thêm một tư liệu tham khảo bổ ích, quý giá trong quá trình học tập và nghiên cứu của mình.

1.4. Hiện nay, phương hướng giảng dạy các bài tác gia văn học nói chung và bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh nói riêng, giáo viên vẫn còn nhiều lúng túng và chưa thực sự tìm ra phương hướng giảng dạy hợp lí, có hiệu quả. Thực tế cho thấy, các bài học về tác gia đều được giáo viên giảng dạy bằng phương pháp thuyết trình, giảng từ đầu đến cuối, học sinh chỉ nghe và ghi chép. Như vậy giờ học không phát huy được tính chủ động sáng tạo của học sinh. Điều này đi ngược lại với phương pháp giáo dục hiện đại. Phương pháp dạy học hiện đại lấy học sinh làm trung tâm, giáo viên chỉ là người hướng dẫn, trò là chủ thể hoạt động. Tuy nhiên với một khối lượng kiến

thức lớn, phức tạp, quỹ thời gian có hạn, giáo viên lại chưa tìm được phương pháp dạy học hợp lý đó cũng là nguyên nhân dẫn đến tình trạng giờ học kém hiệu quả.

1.5. Lâu nay khi tìm hiểu về nhà văn Hồ Chí Minh, các nhà nghiên cứu, phê bình văn học đã dành nhiều sức lực, tâm huyết cho những trang viết có giá trị của Người. Nhưng những công trình coi "***Phương hướng dạy học bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh***" là đối tượng nghiên cứu chuyên biệt vẫn còn vắng bóng. Cho đến nay đây vẫn là một khoảng trống cần khai thác và nghiên cứu.

Với tất cả những lý do như trên cùng với tâm lòng kính yêu vô hạn của người con đất Việt đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh, chúng tôi quyết định chọn "***Phương hướng dạy học bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong chương trình Ngữ văn Trung học phổ thông***" làm đối tượng nghiên cứu cho luận văn này với mong muốn góp một phần nhỏ bé vào việc đổi mới phương pháp dạy học văn - công cuộc mà cả xã hội đang chung tay góp sức.

2. Lịch sử vấn đề

Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh là một nhân cách lớn tổng hoà nhiều tư tưởng, chính trị, đạo đức, văn hoá, nghệ thuật, giáo dục, phong cách sống và làm việc,...Nói về Hồ Chí Minh, cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng đã viết "*Hồ Chí Minh là một con người phi thường, xuất chúng...là nhà chiến lược, nhà lãnh đạo, nhà tổ chức đồng thời là một nhà văn hoá, nhà báo, nhà thơ lớn. Chất con người Hồ Chí Minh là chất Việt Nam, chất cộng sản, chất nhân văn. Tất cả gặp gỡ, hoà quện trong một con người*".

Khi xuất hiện, các tác phẩm văn chương của Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh đã được giới nghiên cứu văn học và độc giả đặc biệt chú ý. Tìm hiểu những công trình nghiên cứu văn chương của Hồ Chí Minh, chúng tôi nhận

thấy các nhà nghiên cứu tập trung vào hai hướng tiếp cận chủ yếu đó là: tiếp cận trên góc độ tổng quan và tiếp cận từ tác phẩm cụ thể.

Có nhiều công trình nghiên cứu về Hồ Chí Minh như:

Trương Chính-*Cảm nghĩ đọc truyện và kí của Bác*-Báo văn nghệ quân đội số 2, năm 1975.

Xích Điều-*Văn châm biếm, đả kích qua một số bài viết của Bác Hồ*-Tạp chí văn học số 3, năm 1970.

Hà Minh Đức-*Truyện và kí của Hồ Chủ tịch*-Tạp chí văn học số 3, năm 1974.

Hà Minh Đức-*Chủ tịch Hồ Chí Minh người khai sáng và mở đầu cho một thế hệ mới trong văn học*-Tạp chí cộng sản số 6, năm 1980.

Hà Minh Đức-*Sự nghiệp báo chí và văn học của Hồ Chí Minh*-Giáo dục năm 2000.

Đỗ Đức Hiền-*Hồ Chí Minh người sáng tạo những điển hình văn học*-Tạp chí văn học số 3, năm 1975.

Nhiều tác giả-*Nghiên cứu học tập thơ văn Hồ Chí Minh*-NXB khoa học xã hội, năm 1979.

Phạm Huy Thông-*Nghệ thuật viết văn của Hồ Chủ tịch*-Tạp chí văn học số 3, năm 1974.

Phạm Huy Thông-*Để hiểu nhà văn Hồ Chí Minh*-Tạp chí văn học số 3, năm 1980.

Lê Trí Viễn-*Đọc những bài viết đầu tiên của Bác*-Văn nghệ quân đội tháng 5, năm 1972.

Nguyễn Xuân Lạn-*Thơ văn Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong nghiên cứu phê bình*- NXB ĐHQG Hà Nội, năm 1999.

Đào Lan Anh- *Nhân vật người kể chuyện trong truyện và kí của Nguyễn Ái Quốc*- Luận văn tốt nghiệp đại học, năm 2004.

Nguyễn Thanh Hải- *Dạy thơ Hồ Chí Minh*- Luận văn Thạc sĩ khoa học Ngữ văn, năm 2007.

Nguyễn Trí-Nguyễn Trọng Hoàn-Đinh Thái Hương: *Một số vấn đề đổi mới phương pháp dạy học văn- tiếng Việt ở nhà trường phổ thông*- Nxb Giáo dục, 2001.

Các nhà nghiên cứu dường như đã có những ưu ái đặc biệt với các sáng tác của Hồ Chí Minh qua nhiều công trình kể trên. Tuy nhiên, vẫn chưa có công trình nào đề cập đến phương hướng giảng dạy bài học về tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong chương trình trung học phổ thông. Mặc dù vậy những thành tựu của các nhà nghiên cứu đi trước là tiền đề quý báu cho chúng tôi trong quá trình nghiên cứu, khai thác đề tài này.

Với đề tài "*Phương hướng dạy học bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong chương trình Ngữ Văn THPT*" người viết mong muốn đưa ra được hướng tiếp cận hiệu quả bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong chương trình ngữ văn trung học phổ thông. Đồng thời, góp một phần nhỏ bé vào công cuộc đổi mới phương pháp dạy học mà cả xã hội đang cùng bàn và cùng làm.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Thực tế học tập và giảng dạy bài tác gia Hồ Chí Minh ở nhà trường phổ thông còn nhiều vướng mắc cần tháo gỡ: dung lượng kiến thức lớn, học sinh chưa thực sự chủ động học tập, phương pháp giảng dạy của giáo viên đôi khi còn lúng túng chưa phát huy triệt để tính sáng tạo của học sinh... Vì vậy khi nghiên cứu đề tài này, chúng tôi mong muốn góp thêm một tiếng nói trong việc đổi mới phương pháp dạy học các bài văn học sử nói chung, bài tác gia Hồ Chí Minh nói riêng.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích đề ra, đề tài này có các nhiệm vụ nghiên cứu sau:

Nghiên cứu những tiền đề lí luận cần thiết và khả năng nhận thức của học sinh Trung học phổ thông trong việc chiếm lĩnh các bài văn học sử nói chung, bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh nói riêng.

Nghiên cứu thực trạng dạy và học bài tác gia Hồ Chí Minh ở nhà trường phổ thông.

Đề xuất phương hướng dạy học mới khi dạy bài tác gia Hồ Chí Minh.

Thiết kế thực nghiệm bài dạy về tác gia Hồ Chí Minh.

4. Phạm vi và đối tượng nghiên cứu của luận văn

4.1. Phạm vi nghiên cứu

Do yêu cầu của đề tài "**Phương hướng dạy học bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong chương trình ngữ văn Trung học phổ thông**" nên chúng tôi chỉ đi sâu vào khảo sát, nghiên cứu bài học về tác gia Hồ Chí Minh trong chương trình ngữ văn Trung học phổ thông. Từ kết quả nghiên cứu, chúng tôi sẽ đề xuất một phương hướng dạy học mới phù hợp với tình hình thực tế.

4.2. Đối tượng nghiên cứu

Bài "**Tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh**"- SGK Ngữ văn 12, tập 1, Nxb Giáo dục, năm 2009.

Giáo án và giờ dạy bài học về tác gia Hồ Chí Minh của giáo viên.

Thực tế học bài học về tác gia Hồ Chí Minh của học sinh Trung học phổ thông.

5. Phương pháp nghiên cứu

Khi thực hiện luận văn này, chúng tôi sử dụng kết hợp các phương pháp nghiên cứu sau:

Phương pháp phân tích, tổng hợp đánh giá các tài liệu, các công trình nghiên cứu có liên quan trực tiếp hoặc gián tiếp đến vấn đề đang được tìm hiểu.

Phương pháp khảo sát, điều tra thực trạng dạy học bài tác gia Hồ Chí Minh ở nhà trường phổ thông nhằm đánh giá chất lượng tiếp thu bài của học sinh, giờ dạy và giáo án của giáo viên.

Phương pháp so sánh tổng hợp nhằm đưa ra những kết luận khoa học, kết luận sư phạm. Trên cơ sở đó đề xuất phương hướng dạy học tích cực.

Phương pháp thực nghiệm sư phạm, hiện thực hóa phương hướng dạy học mới qua thiết kế giáo án và giờ dạy thực nghiệm nhằm đánh giá, xác nhận tính đúng đắn, hợp lý và khả thi của các biện pháp trong thực tế dạy học ở nhà trường Trung học phổ thông.

6. Giả thuyết khoa học

Phương hướng dạy học bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh là một đề xuất khoa học mới trong việc dạy học bài học về tác gia ở nhà trường phổ thông. Nếu tổ chức dạy học theo đề xuất của luận văn sẽ góp phần tích cực nâng cao hiệu quả dạy và học bài học về tác gia Hồ Chí Minh ở trường phổ thông.

7. Cấu trúc luận văn

Ngoài phần Mở đầu & Kết luận, Danh mục Tài liệu tham khảo, luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh và những tiền đề khoa học nghiên cứu tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh.

Chương 2: Phương hướng dạy học bài tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh trong chương trình Ngữ văn Trung học phổ thông.

Chương 3: Thiết kế thực nghiệm.

PHẦN NỘI DUNG

CHƯƠNG 1

TÁC GIA NGUYỄN ÁI QUỐC-HỒ CHÍ MINH VÀ NHỮNG TIỀN ĐỀ KHOA HỌC NGHIÊN CỨU TÁC GIA NGUYỄN ÁI QUỐC-HỒ CHÍ MINH

1.1. Tác gia Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh

1.1.1. Tiểu sử

Chủ tịch Hồ Chí Minh (lúc còn nhỏ tên là Nguyễn Sinh Cung) khi đi học lấy tên là Nguyễn Tất Thành, trong nhiều năm hoạt động cách mạng lấy tên là Nguyễn Ái Quốc. Hồ Chí Minh sinh ngày 19 tháng 5 năm 1890 ở quê ngoại là làng Hoàng Trù, sau về quê nội ở làng Kim Liên-huyện Nam Đàn-Nghệ An. Đây vốn là quê hương của phong trào đấu tranh quật khởi, giàu truyền thống văn học.

Người sinh ra trong một gia đình nhà nho yêu nước, gốc nông dân. Song thân của Người là cụ Nguyễn Sinh Sắc và cụ Hoàng Thị Loan.